

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae'r datganiad hwn yn cwrdd â'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol yn unol â Rheoliad 5 o'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Rhan 1: CWMPAS CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei diogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol. Mae'n ddyletswydd o dan y Ddeddf Llywodraeth Leol 1999 i Gyngor Gwynedd sefydlu trefniadau sy'n sicrhau gwelliant parhaus yn y ffordd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o agweddau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldebau eang yma, mae Cyngor Gwynedd hefyd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, cynorthwyo gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, ac sydd yn cynnwys trefniadau i reoli risg a rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

Mae Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo a mabwysiadu côd Llywodraethu Corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government*. Mae copi o'r côd i'w gael ar ein gwefan, neu gellir derbyn copi trwy ysgrifennu at Cyngor Gwynedd, Swyddfa'r Sir, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH. Mae'r datganiad yma yn esbonio sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â'r côd ac mae hefyd yn cwrdd â gofynion rheoliad 5(5) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reoli mewnol.

Rhan 2: PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a phrosesau, diwylliant a gwerthoedd hynny sydd yn cyfeirio a rheoli'r awdurdod, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu gydag ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac i ystyried os yw'r amcanion wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system reolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith llywodraethu ac wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'n gyfan gwbl y risg o fethiant i gyflawni polisïau ac amcanion; gall felly ond ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses parhaus sy'n adnabod a blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisïau, nodau ac amcanion y Cyngor, i werthuso'r tebygolrwydd o risgiau'n cael eu gwireddu ac i isafu'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Mae'r fframwaith llywodraethu a ddisgrifir uchod wedi bod yn ei le yng Nghyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddu 31 Mawrth 2015 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

Rhan 3: Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

- 3.1 Mae'r **Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu** yn cadw golwg parhaus, disgybledig ar faterion llywodraethu, yn codi ymwybyddiaeth ehangach ohonynt, ac yn hybu perchnogaeth ehangach o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae'r Grŵp yn cynnwys y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro, Uwch Reolwr y Gwasanaeth Comisiynu Corfforaethol, yr Uwch Reolwr Gwasanaeth Cyflawni a Chefnogi Newid a'r Uwch Reolwr Refeniw a Risg.
- 3.2 Mae'r Grŵp wedi adnabod y 31 o elfennau yn ffurfio fframwaith Llywodraethu Cyngor Gwynedd, a rhoddir ystyriaeth arbennig i'r effaith y disgwylir i bob un o'r rhain eu cael wrth ychwanegu gwerth cyhoeddus ar gyfer pobl Gwynedd. Cyn asesu effeithiolrwydd yr elfennau hyn, nodwyd sgôr Effaith ("Impact") i bob un o'r elfennau, i adlewyrchu pa mor gymharol fawr yw effaith pob un ohonynt (ym marn y Grŵp) wrth ychwanegu gwerth cyhoeddus. Mae'r sgoriau hyn yn amrywio o 1 (effaith fychan iawn) i 10 (effaith uchel iawn). Mae'r sgoriau hyn wedi eu asesu, eu herio a'u cadarnhau gan y Pwyllgor Archwilio, y Tîm Rheoli Corfforaethol, y Cabinet a Grŵp Rheoli'r Cyngor.
- 3.3 Nid oes yr un o'r elfennau wedi sgorio llai na 5 – pe byddent, byddai'n amheus os oeddent yn haeddu lle amlwg o fewn y fframwaith llywodraethu o gwbl.
- 3.4 Mae'r Cyngor o'r farn mai'r elfennau sy'n cael yr ardrawiad fwyaf wrth ei alluogi i gyflawni yw:

Sgôr 10:

Gwerthoedd y Cyngor	Ein gwerthoedd sydd yn diffinio diwylliant y Cyngor, ar gyfer aelodau a staff. Mae'r gwerthoedd wedi eu sefydlu ers peth amser bellach. O gael y diwylliant yn iawn, mae modd i hynny orchafu popeth arall sy'n effeithio ar ein gallu i gyflawni.

Sgôr 9:

Gwasanaethau Cyhoeddus Integredig	Mae parodrwydd cyrff sector gyhoeddus, gan gynnwys Cyngor Gwynedd, cynghorau unedol eraill cyfagos, yr Heddlu, y Bwrdd Iechyd ac eraill i gydweithredu er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus ar y cyd am gael effaith sylweddol, weladwy i Bobl Gwynedd.
Cynllun Strategol y Cyngor	Dyma'r datganiad lefel uchel sy'n amlinellu'r hyn y mae'r Cyngor am anelu i'w gyflawni yn ystod oes y Cyngor presennol.
Ymgysylltu	Mae ymgysylltu'n glir gyda Pobl Gwynedd, er mwyn sefydlu cyfathrebu clir a cael wir ddealltwriaeth o'u anghenion, yn un o elfennau pwysicaf o'r trefniadau llywodraethu.
Rhaglen Arweinyddiaeth	Mae Arweinyddiaeth yn gosod y safon y mae pob aelod a gweithiwr yn y Cyngor yn ei ddilyn. Mae ei impact, felly, yn enfawr – gall Arweinyddiaeth dda oresgyn popeth arall, tra gallai Arweinyddiaeth wael ddistrywio'r hyn y mae'r Cyngor yn ceisio ei gyflawni. Hwn sy'n gwreiddio diwylliant y Cyngor.
Llywodraethu Gwybodaeth	Mae bod â'r wybodaeth gywir yn hanfodol os yw'r Cyngor am ddarparu'r gwasanaethau cywir i'r pobl gywir yn y ffordd gywir. Mae angen i'r wybodaeth sy'n cael ei gasglu a'i gadw fod yn gyfredol a pherthnasol, nid yn unig er mwyn cydymffurfio â Deddf Diolgelu Data ond hefyd er mwyn sicrhau fod y gwasanaethau yr ydym yn eu darparu yn rhai sy'n gwneud y pethau iawn. Llywodraethu Gwybodaeth dda yw sylfaen penderfyniadau da.

Strategaeth ariannol	Y Strategaeth Ariannol sy'n gosod cyd-destun allweddol ar gyfer popeth y mae'r Cyngor am ei wneud. Mae'r rhagolygon ariannol ar gyfer y Cyngor yn awgrymu y bydd rhaid darganfod arbedion sylweddol yn y blynyddoedd nesaf. Y Strategaeth Ariannol sydd yn gosod allan sut y byddwn yn gwireddu hyn, ac felly mae'n ddatganiad hollbwysig, sydd yn amlinellu sut y bydd y Cyngor yn delio â'r sefyllfa.

Sgôr 8:

Trefniadau rheoli risg	Mae ein trefniadau rheoli risg yn rhan annatod o drefniadau rheoli'r Awdurdod. Mae trefniadau rheoli risg cadarn, cywir a chymesur yn cefnogi arloesi, nid ei lesteirio.
Gwerthuso, Hyfforddi a Datblygu Staff	Er mwyn sicrhau fod y Cyngor mewn sefyllfa i ddarparu gwasanaethau sydd yn rhoi Pobl Gwynedd yn y canol bob amser, rhaid hyfforddi staff yn barhaus, gwerthuso eu perfformiad, a meithrin a datblygu ei dalent. Mae trefniadau hyfforddi staff yn ffordd bwysig o hybu a lledaenu meddylfryd Ffordd Gwynedd ar draws y Cyngor, ac wrth gwrs mae'n hollbwysig fod gan y Cyngor swyddogion sydd â'r sgiliau i gyflawni eu swyddi.
Y Côt Llywodraethu Lleol	Mae'r Côt Llywodraethu Lleol yn gonglfaen trefniadau llywodraethu'r Cyngor. Mae'n cwmpasu nifer fawr o'r elfennau sydd angen bod yn eu lle er mwyn 'r Cyngor allu gwireddu ar ran Pobl Gwynedd.
Y Cyfansoddiad	Fel y canllaw swyddogol o'r ffordd y mae'r Cyngor yn gweithredu, mae'n anorfod fod y Cyfansoddiad, o ddiffiniad, yn cael impact arwyddocaol ar y ffordd y mae'r Cyngor yn cyflawni ar ran Pobl Gwynedd.
Y gyfundrefn 'Cyflawni'	Dyma gyfundrefn cynllunio busnes a monitro perfformiad y Cyngor. Oherwydd hyn, mae effaith y gyfundrefn ar allu'r Cyngor i ddarparu gwasanaethau ar ran Pobl Gwynedd yn allweddol.
Y drefn Craffu	Y drefn craffu yw'r broses sydd yn ei le i sicrhau fod Cabinet y Cyngor yn gweithredu ei bolisiau yn unol â'r haddewidion ac er lles Pobl Gwynedd. Mae felly'n rhan bwysig iawn o'r fframwaith llywodraethu.

Yn ogystal, derbyniodd yr elfennau canlynol sgôr is o ran eu heffaith ar werth cyhoeddus:

Elfen	Sgôr Impact (allan o 10)
Protocol Cyswllt Aelod/Swyddog Côd Ymddygiad Aelodau Côd Ymddygiad Swyddogion Y Pwyllgor Archwilio Polisi Gwrth-Dwyll a Gwrthlygredd Llythyr Blynyddol Yr Archwiliwr Allanol Archwilio Mewnol Y Strategaeth Gaffael Adroddiad Perfformiad Cyngor Gwynedd Cydraddoldeb	7
Y Pwyllgor Safonau Taflenni Penderfyniad Protocolau Swyddogion Statudol Cydberthynas Aelodau Côd Ymarfer "Canu'r Gloch" Hyfforddi a Datblygu Aelodau Y Drefn Gwynion	6
Datganiad o'r cyfrifon	5

Rhan 4: EFFEITHIOLRWYDD Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithiolrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y system rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd wedi ei lywio gan waith y rheolwyr gweithredol o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, adroddiad blynyddol y pennaeth archwilio mewnol, yn ogystal â sylwadau a wnaed gan yr archwilwyr allanol ac asiantaethau adolygu eraill ac arolygiaethau.

Mae'r Grŵp wedi cyfarfod yn rheolaidd yn ystod y flwyddyn i asesu trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn barhaus, gan roi sylw i faterion sydd yn dod i'w sylw sy'n effeithio ar ei ganfyddiad o'r fframwaith llywodraethu. Wrth wneud hyn, mae wedi asesu effeithiolrwydd pob un o 31 elfen y fframwaith llywodraethu. Mae canlyniad yr asesiad yma wedi ei herio'r rheolaidd gan y Tîm Rheoli Corfforaethol.

Mae'r canlynol hefyd wedi cyfrannu wrth gynnal yr asesiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu yn ystod y flwyddyn:

- Asesiadau gan aelodau a prif swyddogion wrth ddatblygu cyfundrefn "Ffordd Gwynedd", sef yr un weledigaeth gyffredin a chlir i bawb yn y Cyngor ynglŷn â'r diwylliant corfforaethol sydd ei angen os am sicrhau fod pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud.
- Gwaith Archwilio Mewnol, wedi ei grynhoi yn Adroddiad Blynyddol Pennaeth Archwilio Mewnol, a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio ym Mehefen 2015. Roedd yr adroddiad yn cynnwys y sicrwydd cyffredinol canlynol: ***"Ar sail gwaith Archwilio Mewnol a gwblhawyd yn ystod 2014/15, yn fy marn i mae gan Cyngor Gwynedd fframwaith gadarn o reolaeth fewnol. Mae hyn yn cynorthwyo i roi hyder yn y trefniadau i sicrhau cyflawniad effeithiol ac effeithlon o amcanion y Cyngor, gan fod y camau a gymerwyd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol i sefydlu a cryfhau rheolaethau mewnol ac i sicrhau fod argymhellion i gywiro gwendidau a adnabuwyd gan Archwilio Mewnol wedi bod yn foddhaol."***
- Ystyriaeth o ganlyniadau gwaith archwilwyr a rheoleiddwyr allanol, gan gynnwys Swyddfa Archwilio Cymru, Estyn a'r Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC).

Mae canlyniad yr asesiad o effeithiolrwydd elfennau'r fframwaith llywodraethu a ddisgrifir uchod, gan gynnwys sgôr cymharol allan o 10. Mae'r sgoriau hyn yn amrywio o 1 (aneffeithiol iawn) i 10 (hynod effeithiol), ac wedi eu harddangos yn y tabl sy'n dilyn.

Elfen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Gwerthoedd y Cyngor	Datblygwyd Gwerthodd y Cyngor trwy waith gyda'r Colegau Rheolwyr, ac mae gwerthoedd y Cyngor wedi eu nodi ar gerbydau, llythyrau ac arwyddion yn swyddfeydd. Adroddwyd yn Natganiad 2014 mai prin yw'r dystiolaeth fod ein staff ac aelodau yn byw y gwerthoedd hyn ac mae tystiolaeth – o adolygiadau system – yn dangos nad yw'r Gwerthoedd wedi treiddio go iawn, i olygu gwell gwasanaeth i bobl Gwynedd. Mae gwaith Ffordd Gwynedd eisoes wedi dechrau mewn rhai manau cyfyngedig o fewn y Cyngor ond mae gwaith pellach sylweddol yn angenrheidiol cyn y bydd y newid mewn diwylliant wedi treiddio trwy'r Cyngor. Mae yna arwyddion calonogol gan fod yna dystiolaeth fod y gwerthoedd yn dechrau ymddangos o'r newydd yn llefaredd staff. Er hyn, mae angen amser tan y bydd tystiolaeth o newid mewn ymddygiad fyddai'n caniatáu cynyddu'r sgôr.	3
Y gyfundrefn 'Cyflawni'	Adroddwyd yn 2014 fod hunan asesiad o'r gyfundrefn Cyflawni wedi dangos fod yna ddiffygion o hyd yn ein trefniadau gan gynnwys diffyg perchnogaeth go iawn gan unedau o fewn y Cyngor o'r wybodaeth perfformiad, a'i ddefnydd ar gyfer gwella, er fod y drefn wedi gwella ers blynyddoedd blaenorol. Dengys arbrofion systemau a'r hunan asesiad a wnaed ar gyfer Ffordd Gwynedd fod angen bod yn gliriach ynglŷn a beth sydd yn fesur perfformiad a beth sydd yn wybodaeth rheoli – nid yw hyn bob amser yn glir gan pawb. Adroddwyd yn Natganiad 2014 fod adolygiad ar y gweill er mwyn cysoni'r drefn gyda Ffordd Gwynedd. Mae'r adolygiad cysoni yma bron â'i gwblhau, a bwriedir mewnosod y drefn newydd yn ystod 2015/16. Nid fyddwn mewn sefyllfa i newid y sgôr tan hynny.	3

Elfen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Ymgysylltu	Adroddwyd yn Natganiad 2014 fod y Strategaeth Ymgysylltu a fabwysiadwyd gan y Cabinet ar 28 Ionawr 2014 yn ganlyniad i hunan asesiad oedd yn amlygu nad oedd trefniadau ymgysylltu'r Cyngor cystal ag y dylent fod ar gyfer yr hinsawdd newydd sydd o'n blaenau. Yng nghyd-destun yr hinsawdd yma, mae Her Gwynedd, sef cynllun i drafod y sefyllfa ariannol gyda trigolion Gwynedd wedi cael blaenoriaeth yn y flwyddyn ddiwethaf, a felly nid yw rhannau eraill y Strategaeth wedi symud ymlaen fel a ddisgwylwyd. Dylid nodi fod y gefnogaeth a roddwyd i'r prosiect gwastraff wedi ei ganmol gan y Pwyllgor Craffu perthnasol, ond mae'r sgôr yn parhau i adlewyrchu'r sefyllfa ar adeg yr hunanasesiad wreiddiol.	4
Llywodraethu Gwybodaeth	Er gwaethaf ymdrechion i wella trefniadau Llywodraethu Gwybodaeth, mae'r Cyngor yn parhau i gadw llawer iawn o wybodaeth, ac mae angen parhau i weithio i sicrhau nad yw'n cynnal mwy o ddata na'r hyn sydd ei angen. Nid oes tystiolaeth fod y Cyngor, ar y cyfan, wedi gwella ei allu i ddefnyddio ei wybodaeth yn briodol er mwyn gwneud penderfyniadau mor effeithiol ag y gallai. Disgwylir y bydd y prosiect i gyflwyno system EDRMS yn cyfrannu at welliant arwyddocaol yn hyn. Bu achlysuron yn ystod 2014/15 lle bu methiant ar ran y Cyngor i ddiogelu'r wybodaeth bersonol oedd yn ei feddiant fel a ddisgwylir, sydd wedi dangos fod ein trefniadau yn llai effeithiol nag a feddylwyd ar adeg cynnal asesiad 2014. Mae hyn wedi amlygu'r angen i ail hyfforddi staff yn briodol am egwyddorion Diogelu Data, a gwella ymagweddiad yn y maes.	4
Gwerthuso, Hyfforddi a Datblygu Staff	Mae trafferthion llenwi rhai swyddi uwch o fewn y Cyngor yn awgrymu fod angen gwella ein gallu i greu dilyniant ar gyfer uwch swyddi, o leiaf. Mae hyn wedi ei adnabod fel sail i ddatblygu talent fewnol. Mae'r drefn werthuso ffurfiol wedi ei rewi o fewn y Cyngor, tra bod adolygiad o'i gyfraniad i ddiwylliant Ffordd Gwynedd dan ystyriaeth. Mae tystiolaeth a gasglwyd mewn cyfweiliadau gadael yn dangos fod llawer o swyddogion yn gwerthfawrogi'r hyfforddiant a'r datblygiad maent yn ei dderbyn gan y Cyngor.	4
Cyberthynas aelodau	Mae yna rywffaint o dystiolaeth o densiwn yn bodoli yn y gorffennol rhwng aelodau wrth i'r trefniadau cabinet newydd gael eu gweithredu o fewn y Cyngor a'r newid rolau oedd yn gysylltiedig â hynny, a nid oes tystiolaeth i awgrymu fod y tensiynau hynny wedi diflannu. Mae tensiynau yn anorfod pa fydd unrhyw newidiadau arwyddocaol, ac i'w disgwyl.	4

Elfen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Gwasanaethau Cyhoeddus Integredig	Rhodddwyd sgôr o 3 yn 2014, ond mae cynnydd wedi ei wneud yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Mae Uned Partneriaethau wedi ei sefydlu gyda Cyngor Sir Ynys Môn, ac mae'r Cyngor ymysg y cyrff sydd wedi arwyddo Datganiad o Fwriad sydd wedi ei gytuno gyda'r Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr ar gyfer gwasanaeth integredig. Mae'r Cyngor yn cydnabod fod gwaith eto i'w wneud i ddatblygu'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol, ond mae Cynllun wedi ei ddatblygu yn ystod y flwyddyn ddiwethaf ac mae adolygiad gan Swyddfa Archwilio Cymru yn 2015 wedi adrodd fod y Bwrdd yn symud i'r cyfeiriad cywir. Yn ogystal â hyn, mae gwaith adolygiad system yn y maes Gofal, sy'n cynnwys cydweithio agos gyda rhanddeiliaid o gyrff allanol, yn dangos arwyddion addawol.	5
Trefniadau rheoli risg	Mae trefniadau bellach yn eu lle er mwyn i bob adran gynnal cofrestr risg adrannol, ac mae cofrestrau traws-adrannol hefyd yn eu lle, gyda protocolau i'w cefnogi. Er hyn, mae treiddiad rheolaeth risg ymysg unedau busnes unigol yn anghyson, a'r canfyddiad gyffredinol yw fod rheoli risg yn rwystr i wireddu amcanion, yn hytrach na chymorth. Hefyd, heblaw am risgiau Iechyd a Diogelwch, mae arbrofion systemau yn dangos nad yw'r holl weithlu yn ymwybodol o'r risgiau all lesteirio cyflawni i bobl Gwynedd ac yn eu perchnogi – mae rheoli risg yn dueddol o gael ei weld fel bod yn fater i Reolwyr. Mae gwaith sylweddol wedi ei gyflawni ym maes Cynllunio Argyfwng a Pharhad Gwasanaeth, er mwyn paratoi'r awdurdod yn well ar gyfer digwyddiadau anrhagweladwy. Adroddwyd yn 2014 fod risgiau o gwmpas Trefniadau Diogelu Plant ac Oedolion yn derbyn sylw ar ôl i adroddiad gan Estyn a Swyddfa Archwilio Cymru a gyhoeddwyd yn 2013 ddod i'r casgliad nad oedd trefniadau diogelu plant a phobl ifanc y Cyngor yn bodloni'r gofynion statudol. Fodd bynnag, mae camau sylweddol wedi eu gwneud ers hynny. Mae Panel Strategol yn cwrdd yn chwarterol, a'r Panel Gweithredol yn fisol. Mae camau mawr wedi eu cymryd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf i sicrhau fod y Polisi Diogelu Corfforaethol yn parhau'n ddilys, yn ogystal ag adolygiad blynyddol o'r rhai adrannol. Mae archwiliadau dilyniant gan Estyn wedi cadarnhau fod cynllun gweithredu wedi bod yn effeithiol, ond bydd angen cyfnod estynedig o weithredu cyn y byddwn yn newid y sgôr.	5

Elfen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Y Drefn Craffu	Adroddwyd yn Natganiad 2014 fod Strategaeth Craffu ddiwygiedig wedi ei baratoi ar ffurf drafft ac yn barod i'w gyhoeddi. Cyhoeddwyd y Strategaeth yn ystod 2014/15. Yn dilyn y gwelliant a adroddwyd yn 2014, gwelwyd rhai enghreifftiau pellach yn ystod 2014/15 o graffu yn cael effaith positif ar wasanaethau, ond mae yna dipyn o ffordd i fynd eto hyd nes y bydd craffu yn uchafu'r amcan hwnnw. Ni fyddwn yn cynnwys gwelliannau i'r drefn fel cam gweithredu yn y datganiad yma a'r Cynllun Strategol gan ein bod eisoes yn cydweithredu gyda Swyddfa Archwilio Cymru i gyflwyno newidiadau. Mae'r gwaith sydd wedi ei wneud yn ystod 2014/15 i ddefnyddio Craffu i'n cynorthwyo i osod cyfeiriad yn hytrach nag olsyllu ar ôl penderfyniad wedi gwella'r berthynas waith rhwng y Cabinet a'r swyddogaeth Craffu.	5
Llythyr blynyddol yr Archwiliwr Allanol	Tra bod y llythyr yn cynnwys beirniadaeth adeiladol, bydd y Cyngor yn ceisio gweithredu ar y materion a godir ond weithiau efallai fod yna wrthdaro rhwng ymdeimlad y Cyngor o beth ddylai gael sylw a rhai materion a godir yn y llythyr o ran yr ymdrech sydd ei angen ei roddi iddynt, a'r lefel risg y maent yn ei gynrychioli. Fodd bynnag, nid yw'r enghreifftiau yma yn niferus; nid oedd argymhellion yn yr adroddiad diweddaraf, ac mae'r negeseuon yn gyffredinol bositif. Mae'r sgôr effeithiolrwydd wedi newid i 5, gan fod oedi cyn derbyn y llythyr yn 2015 yn golygu fod ei allu i gynorthwyo'r Cyngor i wella am fod yn llai effeithiol.	5
Hyfforddi a Datblygu Aelodau	Mae camau wedi eu gwneud yn y cyfnod ers etholiad 2012 i lunio rhaglen i hyfforddi aelodau, gyda'r Gwasanaethau Democrataidd yn arwain ar y gwaith. Cyflwynwyd Cyfweiliadau Datblygu Personol yn ystod 2014/15, gydag 20 o aelodau wedi manteisio arnynt.	5
Y Drefn Gwynion	Adroddwyd yn 2014 mai gwendid pennaf y drefn gwynion oedd diffyg trefniadau er mwyn caniatáu i'r Cyngor ddysgu gwersi o ymchwiliadau i gwynion. Yn ystod 2014/15 cyflwynwyd trefn newydd i fynd i'r afael yn benodol â hyn. Cyflwynwyd Trefn Gwynion Gorfforaethol newydd, a penodwyd Swyddog Gwella Gwasanaethau er mwyn sicrhau ein bod yn dysgu gwersi o gwynion, ac yn osgoi ailadrodd camgymeriadau.	5

Elfen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Cynllun Strategol y Cyngor	Mae'r Cynllun Strategol yn ganllaw pwysig er mwyn cyflawni ar ran Pobl Gwynedd. Mae Swyddfa Archwilio Cymru wedi adnabod gwelliannau yn y ffordd y mae'r Cyngor yn darparu ei wasanaethau. Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn cydnabod fod natur y Cynllun presennol yn golygu nad ydi hi'n hawdd dehongli ohono beth yw gwaith craidd y Cyngor. Mae'r Cynllun ar ei ffurf bresennol yn gatalog o'r pethau sydd angen eu newid o fewn y Cyngor ac yn ardal Gwynedd, yn hytrach na chynllun busnes ar gyfer yr Awdurdod.	6
Y Pwyllgor Archwilio	Mae Pwyllgor Archwilio Cyngor Gwynedd wedi ei sefydlu ers 1999, ac mae ganddo gylch gorchwyl cytunedig. Adroddwyd yn 2014 fod y Pwyllgor Archwilio yn effeithiol iawn yn gwireddu rhai o'r swyddogaethau y mae wedi ei arddel ers tro, ond mai parhau i ddatblygu y mae ei allu i ymdrin â chyfrifoldebau newydd a ddaeth i'w ran gyda Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. Nid oes tystiolaeth i awgrymu fod y sefyllfa wedi newid yn y flwyddyn ddiwethaf.	6
Archwilio Mewnol	Mae effeithiolrwydd y gyfundrefn Archwilio Mewnol dan adolygiad parhaus, ac er fod y gwasanaeth yn cwrdd â'r safonau proffesiynol yn unol â'r disgwyl, mae angen ystyried ymhellach os yw'n adolygu'r pethau cywir, ac os yw'r gweithredu mewn dull sydd yn gydnaws â Ffordd Gwynedd. Mae capasiti'r gwasanaeth wedi lleihau'n arwyddocaol ers 1 Ebrill 2015, i lawr o 10 i 7 swyddog llawn amser. Disgwylir y bydd mabwysiadu egwyddorion Ffordd Gwynedd yn sicrhau fod effeithiolrwydd y gwasanaeth yn cael ei gynnal, ond efallai y bydd peth gostyngiad yn y tymor byr.	6
Strategaeth Gaffael	Mae Strategaeth Gaffael yn ei le ers sawl blwyddyn, ond adroddwyd yn 2014 fod peth tystiolaeth nad yw ei egwyddorion yn treiddio yn gyson trwy'r Cyngor, ac fod lle i newid trefniadau i adlewyrchu ffyrdd newydd o weithio. Mewn ymateb i hyn, mae Prosiect Caffael ar y cyd gyda cynghorau Dinbych a Fflint wedi arwain at Strategaeth newydd fydd yn cael ei gyflwyno i'w graffu yn ystod 2015/16. Bydd y Cyngor yn symud ymlaen i ganolbwyntio ar reolaeth categori (derbyniodd hyn gymeradwyaeth y Cabinet yn ystod 2014/15), ac mae wedi buddsoddi'n briodol.	6
Cydraddoldeb	Er fod Cynllun Cydraddoldeb yn ei le, mae tystiolaeth nad ydi ymwybyddiaeth o gydraddoldeb wedi ei wreiddio fel y dylai, a'r meddylfryd wedi treiddio. Er enghraifft, nid oes tystiolaeth i ddangos fod y Cyngor yn meddwl am gynnal Asesiad Impact Cydraddoldeb fel mater o drefn wrth wneud ei benderfyniadau.	6

Elfen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Rhaglen Arweinyddiaeth	Mae yna dystiolaeth fod sgiliau Arweinyddiaeth o fewn y Cyngor wedi gwella ar ôl i'r Cyngor fuddsoddi mewn hyfforddiant arweinyddiaeth ar gyfer ei Uwch Swyddogion ac aelodau. Fodd bynnag dengys hunan asesiad Ffordd Gwynedd fod yr angen yn parhau i fynd â hyn nawr i'r haen nesaf, gan sicrhau fod holl arweinyddiaeth y Cyngor yn un wrth arddel egwyddorion Ffordd Gwynedd os yw am fod yn llwyddiant.	7
Y Côt Llywodraethu Lleol	Mae'r Côt Lleol, fel canolbwynt i holl elfennau unigol y fframwaith lywodraethu, yn gweithredu'n effeithiol wrth gyflawni ei amcanion. Dyma yw gwraidd ein hasesiad o drefniadau llywodraethu. Fodd bynnag, mae lle i'w adolygu'n fwy rheolaidd nag sydd wedi ei wneud yn y gorffennol, ond mae'r Pwyllgor Archwilio a'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn rhoi sylw i hyn. Yn gyffredinol, mae'r Cyngor yn gyfforddus gyda'r drefn bresennol, a disgwylir adroddiad adeiladol pan fydd Swyddfa Archwilio Cymru yn cynnal adolygiad corfforaethol yn ystod 2016/17. Fodd bynnag, yn ystod 2015/16 byddwn yn ystyried os bydd angen ymestyn yr hyn sydd yn bwydo i mewn i'r gyfundrefn llywodraethu. Ar yr un pryd, cydnabyddir fod angen i symleiddio a rhesymoli'r côd, gan fod 31 pennawd yn ymddangos yn ormodol.	7
Adroddiad Perfformiad Cyngor Gwynedd	Caiff Adroddiad Gwella'r Cyngor ei gyhoeddi'n flynyddol yn unol â'r amserlen ddisgwyliedig. Mae'r Adroddiad yn nodi fod y Cyngor wedi cyflawni'r dyletswyddau adrodd ar welliant sy'n ofynnol o dan y mesur, ond gallai gydymffurfio'n llawnach ag arweiniad gan Lywodraeth Cymru. Er fod hwn yn adroddiad sydd yn cyflawni ei bwrpas, mae'r risg yn parhau ei fod yn adroddiad sydd yn cael ei gynhyrchu er mwyn gwireddu gofynion statudol, yn hytrach nag er mwyn gwireddu'r nod o roi darlun cyflawn i Bobl Gwynedd. Mae gobaith y bydd yr adroddiad yn gwella wrth i ni wella ansawdd ein Cynllun Strategol.	7
Y Pwyllgor Safonau	Mae'r Pwyllgor Safonau yn ei le ac yn gweithredu gyda Cylch Gorchwyl cytunedig. Mae cofnodion y Pwyllgor yn dangos ei fod yn edrych ar achosion penodol wrth ymgymryd â'i waith. Mae'r Pwyllgor ei hun hefyd wedi cynnal hunan asesiad. Mae asesiad pellach gan y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn awgrymu bod y sgôr effeithiolrwydd o 5 a roddwyd yn 2014 yn ymddangos yn hallt, ac mae asesiad yn dangos gwelliant. Nodwyd fod y Pwyllgor yn cyflawni ei rôl plismona yn dda, ond fod lle i wella ei weithgareddau hyrwyddo safonau da.	7

Elfen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Côd Ymarfer Canu'r Gloch	Er mai ychydig o ddefnydd sydd wedi ei wneud o'r drefn, mae'r datganiadau hynny sydd wedi eu gwneud wedi bod yn destun ymchwiliadau trylwyr yn unol â'r Côd Ymarfer. Mae'r trefniadau wedi eu hadolygu'n ddiweddar gan SAC, fel rhan o adolygiad cenedlaethol. Mae tystiolaeth o'r adolygiad cenedlaethol, ac adolygiad o ymwybyddiaeth gan Archwilio Mewnol, wedi dangos fod y drefn yn effeithiol ar y cyfan, ac yn cyfiawnhau'r sgôr a roddwyd.	7

Derbyniodd yr elfennau eraill sgôr effeithiolrwydd o 8 neu fwy:

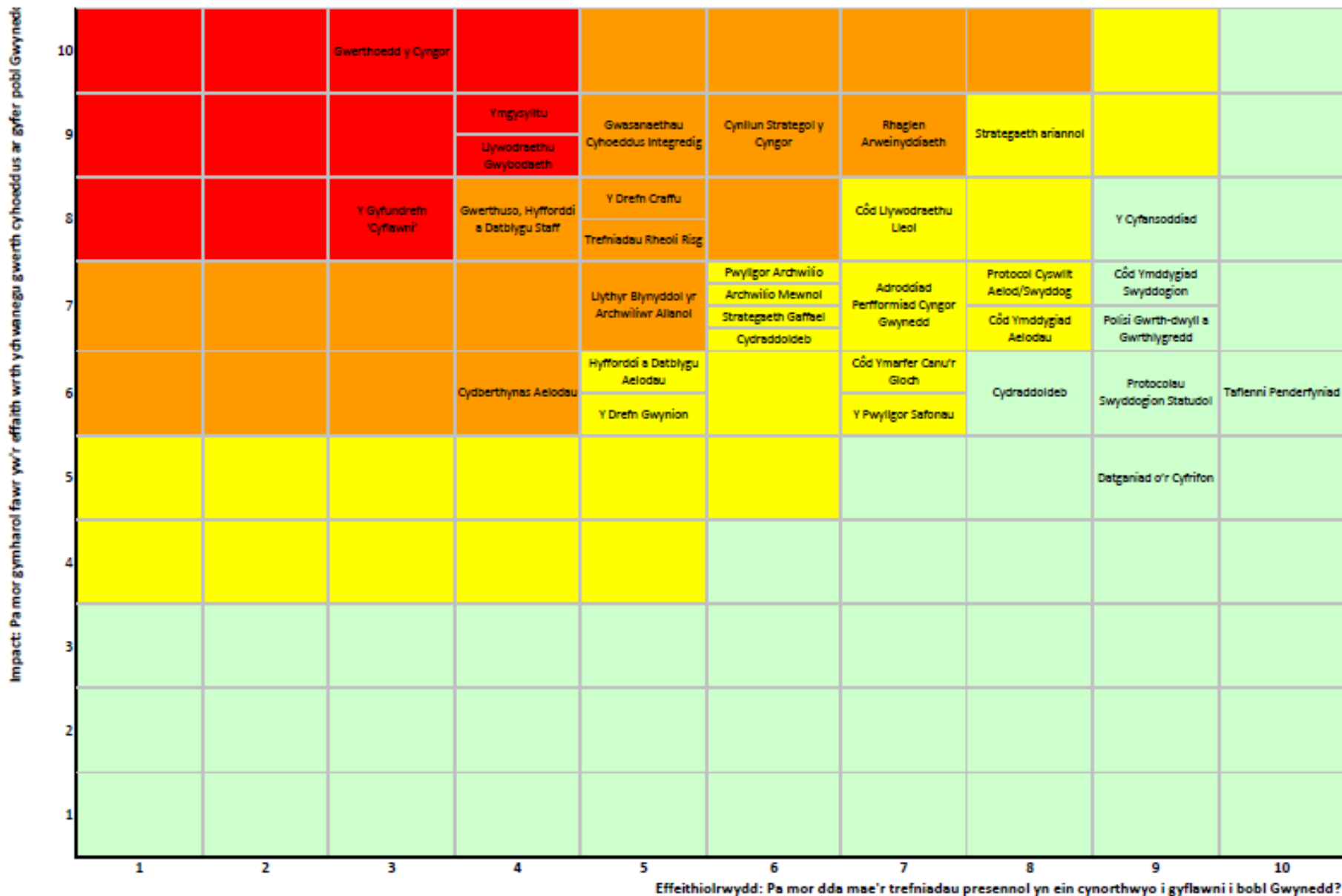
Elfen	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Strategaeth ariannol Protocol cyswllt aelod/swyddog Côd Ymddygiad Aelodau	8
Y Cyfansoddiad Côd Ymddygiad Swyddogion Polisi gwrth-dwyll a gwrthlygredd Protocolau swyddogion statudol Datganiad o'r cyfrifon	9
Taflenni penderfyniad	10

Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad **yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu** gan y Pwyllgor Archwilio, a bod y trefniadau **yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu**. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chamau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod.

Rhan 5: MATERION LLYWODRAETHU ARWYDDOCAOL

Wrth osod y sgoriau Impact ac Effeithiolrwydd yn y diagram isod, arddangosir y materion sydd angen sylw fel mater o flaenoriaeth, sef y meysydd hynny sy'n cael yr impact fwyaf, ond sydd lleiaf effeithiol ar hyn o bryd:

ASESIAD O ELFENNAU ALLWEDDOL Y SYSTEMAU A PHROSESAU SY'N RHAN O LYWODRAETHU CYNGOR GWYNEDD

Mae nifer o'r eitemau sydd wedi eu nodi yn y Cynllun Gweithredu yn rhan o brosiect arall sydd eisoes ar y gweill, ond y camau gweithredu ar gyfer y meysydd sydd â gael Blaenoriaeth Uwch lawn ac Uchel yw:

Blaenoriaeth Uchel lawn

Mater sydd wedi ei adnabod	Trefniadau i Ymateb	Cyfrifoldeb Pwy?
Gwerthoedd y Cyngor. Mae yna arwyddion calonogol fod y gwerthoedd o roi Pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud yn dechrau ymddangos o'r newydd yn llefaredd staff. Er hyn, mae angen parhau â'r ymdrech i sicrhau fod pawb yn "gwneud" yn ogystal â "dweud".	Mae Gwerthoedd y Cyngor yn derbyn sylw o dan maes blaenoriaeth Cyngor Effeithiol ac Effeithlon o fewn y Cynllun Strategol, sef prosiect C1 – Prosiect Rhoi Ffordd Gwynedd ar Waith. Mae 'Cyflawni' yn derbyn sylw o dan maes blaenoriaeth Cyngor Effeithiol ac Effeithlon o fewn y Cynllun Strategol, sef prosiect C4 – Prosiect Gweithredu Cyfundrefn Berfformiad.	Prif Weithredwr
Y gyfundrefn 'Cyflawni'. Mae adolygiad ar y gweill (Mai 2015) er mwyn cysoni'r drefn gyda Ffordd Gwynedd.		Pennaeth Cefnogaeth Corfforaethol
Ymgysylltu. Nid yw trefniadau ymgysylltu'r Cyngor cystal ag y dylent fod ar gyfer yr hinsawdd newydd sydd o'n blaenau.	Derbyn sylw o dan maes blaenoriaeth Cyngor Effeithiol ac Effeithlon o fewn y Cynllun Strategol, sef prosiect C3 – Prosiect Ymgysylltu.	Prif Weithredwr
Llywodraethu Gwybodaeth. Mae'r Cyngor yn cadw llawer iawn o ddata. Digwyddiadau yn ystod 2014/15 lle mae'r Cyngor wedi methu â chydymffurfio'n llawn â safonau Diogelu Data.	Derbyn sylw o dan maes blaenoriaeth Cyngor Effeithiol ac Effeithlon o fewn y Cynllun Strategol, sef prosiectau C7 – Prosiect Electronic Document and Records Management (EDRMS) ac C8 – Prosiect Llywodraethu Gwybodaeth.	Prif Weithredwr / Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant

Blaenoriaeth Uchel

Mater sydd wedi ei adnabod	Trefniadau i Ymateb	Cyfrifoldeb Pwy?
Gwasanaethau Cyhoeddus Integredig. Mae gwaith eto i'w wneud i ddatblygu'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol, ond mae Cynllun wedi ei ddatblygu yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.	Parhau gyda'r ymdrechion a gychwynwyd yn ystod 2014/15.	Pennaeth Cefnogaeth Corfforaethol
Gwerthuso, Hyfforddi a Datblygu Staff. Mae arbrofion wedi eu cynnal mewn gwahanol adrannau i edrych ar ffyrdd gwahanol er mwyn gwella'r drefn.	Cwblhau adolygiad o gyfraniad y drefn werthuso i ddiwylliant Ffordd Gwynedd	Pennaeth Cefnogaeth Corfforaethol
Cynllun Strategol y Cyngor. Mae pryder a yw holl staff y Cyngor yn rhoi'r flaenoriaeth dyledus i faterion sydd yn y Cynllun Strategol	Parhau i fireinio trefniadau cynllunio busnes holl unedau busnes y Cyngor, er mwyn rhoi sylw i'r blaenoriaethau cywir	Uwch Reolwr Gwasanaeth Cyflawni a Chefnogi Newid
Y Drefn Craffu Ni fyddwn yn cynnwys gwelliannau i'r drefn fel cam gweithredu yn y datganiad yma a'r Cynllun Strategol gan ein bod eisoes yn cydweithredu gyda Swyddfa Archwilio Cymru i gyflwyno newidiadau.		
Trefniadau Rheoli Risg. Mae treiddiad rheolaeth risg ymysg unedau busnes unigol yn anghyson, a'r canfyddiad gyffredinol yw fod rheoli risg yn rwystr i wireddu amcanion, yn hytrach na chymorth. Rheoli risg yn dueddol o gael ei weld fel bod yn fater i Reolwyr.	Adeiladu ar y gwaith a gyflawnwyd ers 2013/14, lle cafwyd sicrhad fod pob adran wedi paratoi cofrestr risg lefel adran. Parhau i gefnogi unedau busnes i godi ymwybyddiaeth o'r defnydd o rheolaeth risg yn eu gwaith dydd i ddydd, a hynny yng nghyd-destun cyfundrefn Ffordd Gwynedd. Cynnal rhaglenni gwaith Paneli Strategol a Gweithredol Diogelu Plant ac Oedolion, a monitro cynnydd yn erbyn y rhaglenni gwaith hyn.	Uwch Reolwr Refeniw a Risg Pennaeth Cefnogaeth Corfforaethol
Cyberthynas Aelodau. Tystiolaeth o densiynau	Gwaith parhaus o sicrhau parch a dealltwriaeth o wahanol rolau aelodau, yn arbennig Weithrediaeth a'r aelodau eraill	Uwch Reolwr Gwasanaeth Comisiynu Corfforaethol
Rhaglen Arweinyddiaeth. Angen sicrhau fod holl arweinyddiaeth y Cyngor yn un.	Derbyn sylw o dan maes blaenoriaeth Cyngor Effeithiol ac Effeithlon o fewn y Cynllun Strategol, sef prosiect C2 – Prosiect Rhaglen Datblygu Arweinwyr.	Pennaeth Cefnogaeth Corfforaethol

Mater sydd wedi ei adnabod	Trefniadau i Ymateb	Cyfrifoldeb Pwy?
<i>Llythyr Blynyddol yr Archwiliwr Allanol.</i> Ni dderbyniwyd adroddiad drafft ar 2013/14 tan Mai 2015, a nid yw wedi cael ei gyflwyno'n derfynol i aelodau ar adeg paratoi'r Datganiad yma.	Trafod gyda Swyddfa Archwilio Cymru er mwyn sefydlu, cytuno a monitro amserlen er mwyn paratoi'r adroddiad.	Uwch Reolwr Gwasanaeth Cyflawni a Chefnogi Newid

Rhan 6: BARN

Rydym yn bwriadu cymryd camau i ddelio gyda'r materion uchod yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu. Rydym yn fodlon bydd y camau hyn yn delio gyda'r angen i wella adnabuwyd yn yr adolygiad effeithiolrwydd a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'r adolygiad blynyddol nesaf.

DILWYN O WILLIAMS
PRIF WEITHREDWR CYNGOR GWYNEDD

Cyng. DYFED WYN EDWARDS
ARWEINYDD CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD

DYDDIAD